

Darreres perspectives sobre ciència en les polítiques culturals

Publicat per [Interacció](#) [1] el 26/04/2022 - 16:00

L'interès per la ciència no ha deixat de créixer en els darrers anys en els àmbits local i global: els avenços tecnològics, l'evolució dels sistemes d'innovació i el desenvolupament de processos de recerca i transferència de coneixement, més oberts, participatius i transdisciplinaris, estan marcant les **agendes dels governs, vinculades a l'aprofundiment de la concepció de la ciència com a component essencial de la cultura**. Les connexions entre l'art, l'educació, la tecnologia, la innovació, el patrimoni i la cultura científica s'erigeixen com a estratègia de projecció de les ciutats i de reforç de la vida democràtica, emmarcada en **polítiques basades en els drets i orientada a donar resposta a desafiaments com les crisis sanitàries, l'emergència climàtica i les desigualtats**. En aquest escenari, **noves consideracions basades en valors com l'ètica, la pluralitat i l'equitat** interpel·len de manera crítica tots els actors implicats en aquest canvi de paradigma, i **reforcen la importància de la participació ciutadana** en els processos de governança i presa de decisions sobre els principals reptes de futur de la humanitat.

La pandèmia de coronavirus ha propiciat sens dubte un context idoni per a l'alineament més sòlid entre les polítiques culturals i científiques, a diferents nivells. Esdeveniments recents a escala internacional, com ara l'aprovació del Govern de Catalunya de la signatura d'un **nou conveni** [2] **amb la UNESCO per reforçar la col·laboració en l'educació, la ciència i la cultura**; el desplegament de la **Dècada d'Acció per a la implementació de l'Agenda 2030 i els 17 ODS (2020-2030)**, amb el consegüent canvi de focus en les polítiques locals i regionals, des de la comprensió pública de la ciència cap al **compromís públic amb la ciència** [3], el qual passa per la comprensió de la cultura científica com a **punt clau per a l'assoliment dels objectius** [4] marcats per al 2030; i l'impuls de la Comissió Europea a la **Nova Bauhaus** [5], el moviment que resitua la cultura, la creativitat i la innovació al centre del debat sobre el desenvolupament sostenible, s'han reforçat arran de la crisi.

A una altra escala, factors com la renovació de la distinció estatal '**Ciutat de la Ciència i Innovació**' d'algunes ciutats catalanes, i la recent recuperació efectiva de la condició de Barcelona com a **cocapital cultural i científica** que ja havia tingut anys enrere, amb la consegüent dotació de recursos a les institucions culturals i científiques per part de l'Estat, a més de l'aposta de Barcelona i l'Àrea Metropolitana com a **capital del tecnhumanisme** [6] o humanisme tecnològic (Puigtobella, 2021), impulsada per ens com la Universitat Politècnica de Catalunya, proporcionen igualment un context favorable per consolidar la ciència com a part fonamental de les polítiques culturals. Altres accions també destacables són la posada en marxa del pla '**Fem Cultura**' [7] centrat en els **drets culturals**, en paral·lel a l'adaptació del **Pla Barcelona Ciència 2020-2023** [8] segons les necessitats sorgides arran de la crisi, i la participació d'actors locals en el procés global d'elaboració de la **Carta de Roma** [9] (2020) sobre el dret a participar lliurement i plenament en la vida cultural.

En aquest context, és pertinent recordar l'aposta de la **Gerència de Serveis de Cultura i el CERC de la Diputació de Barcelona** per una nova línia de treball, el 2017, amb l'objectiu de desplegar accions per al foment Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC). Diputació de Barcelona. Montalegre, 7. Pati Manning. 08001 Barcelona. Tel. 934 022 565

de la cultura científica en l'àmbit local. La comunitat virtual Interacció va publicar articles, ressenyes i entrevistes al voltant de la relació entre l'art, la ciència i la tecnologia, i la divulgació de la ciència com a element cultural, entre altres. En les jornades [Interacció'17](#) [10], titulades "**Ciència i Cultura: restablím la connexió,**" es van seguir explorant les relacions entre aquestes branques del coneixement, i també es va presentar la plataforma digital [BCN Science Corner](#) [11]. Durant l'any 2018, aquesta plataforma va contribuir amb els seus continguts a difondre la dimensió cultural de la ciència i a identificar agents, projectes i debats d'interès, a través d'[entrevistes](#) [12] per exemple, i el 2019 pren el relleu un nou butlletí que sota el mateix nom comunica mensualment notícies i recursos que tracta aspectes diversos de la cultura científica a les ciutats i al territori (disponibles agrupats per volums: [1](#) [13] i [2](#) [14]).

La comunicació i divulgació de la ciència ha anat donant resposta als interrogants sobre temes d'actualitat i fomentant el pensament crític sobre els imaginaris que han influït en les disciplines i les pràctiques culturals recents, amb la intersecció entre art i ciència com a revulsiu per a un món postpandèmic. L'exercici del periodisme científic centrat en la **pandèmia** (Agència SINC, 2021), la difusió de **programes educatius en espais culturals per gestionar les crisis** (Echarri, Barrio i Urpi, 2021) o bé la publicació d'estudis transdisciplinaris que qüestionen la **vigència de models energètics i productius relacionats amb el neoliberalisme i la crisi ecològica** (Vindel, 2020) són algunes de les accions que han marcat els darrers mesos.

Banner publicitari de la campanya #Ban Facial Recognition Europe. Fotografia cedida per Paolo Cirio (Fernández-Castrillo, 2021).

Altres consideracions crucials per al desenvolupament de la responsabilitat col·lectiva sobre els reptes de futur, amb una estreta relació amb les polítiques, tenen a veure amb les **formes de discriminació i altres tipus de desigualtat que afecten la llibertat científica**. La **diversitat ètnica, lingüística i de gènere, entre d'altres**, de les comunitats de recerca no es percep només una qüestió de justícia social, sinó que es presenta com a condició

vital per l'enriquiment del coneixement científic (International Science Council, 2021, p. 18). També, algunes expressions culturals innovadores vinculades a la ciència i la tecnologia, com el hacktivisme, estant donant **resposta a noves inquietuds i interessos sorgits en l'era de la postveritat**, i incentiven la participació ciutadana en la **lluita contra la desinformació i l'abús de poder institucional, econòmic o politicofàctic**, des de l'àmbit més experimental de la cultura digital (Fernández-Castrillo, 2021).

Un dels punts en comú que tenen aquestes consideracions és la seva especificitat històrica. Les llibertats i les responsabilitats científiques actuals estan **definides pel context contemporani**, i alhora la seva comprensió s'ha de basar en la llarga història de la recerca. Innovacions com la intel·ligència artificial, el big data, la internet de les coses i les xarxes socials van acompanyades de **noves responsabilitats pel que fa a la difusió i ús del coneixement** que han de mantenir la confiança de la ciutadania en la ciència. **Una comprensió contemporània de la llibertat i la responsabilitat científiques requereix atenció a la complexitat dels sistemes científics moderns i els seus espais:** universitats, entitats governamentals, organitzacions de recerca independents i sense ànim de lucre, el sector privat, i la pràctica individual i el voluntariat que es vehicula, per exemple, a través d'iniciatives de ciència ciutadana, ben presents en les polítiques culturals locals. És per això que **el significat dels principis de la llibertat i la responsabilitat científiques i la seva defensa s'estan reexaminant a escala global**, a través d'un treball que té com a fonament la Declaració Universal dels Drets Humans de les Nacions Unides (1948), que inclou el dret a participar en el progrés científic i en els seus beneficis en l'article 27 –tota persona té dret a participar lliurement en la vida cultural de la comunitat, a gaudir de les arts i a participar i a beneficiar-se del progrés científic– **i que reconeix el valor de la ciència com a part integral de la cultura humana** (International Science Council, 2021).

L'elaboració de polítiques basades en l'evidència científica també està avançant en aquest sentit, amb el focus en models més integrats i holístics de relació entre coneixement i política. A més, s'està analitzant com l'evolució de la ciència per a les polítiques, **amb nous mecanismes d'avaluació, competències i codis ètics més eficaços i democràtics**, pot impactar en la ciència acadèmica i acabar confluint en una contribució significativa a les solucions als reptes socials. (Šucha i Sienkiewicz, 2020).

Imatge del nou programa educatiu 'Ciència al Carrer' de Viladecans.

Les polítiques culturals locals incorporen aquestes aproximacions a la ciència progressivament, seguint una lògica de desectorialització i d'avenç cap a objectius comuns. S'impulsa la participació col·lectiva de professionals de la investigació científica i artística i la ciutadania en els processos de recerca, experimentació i decisió, facilitant **activitats de comunicació i divulgació científica, ciència ciutadana i STEAM centrades en problemàtiques urbanes**, en centres cívics, ateneus, museus i centres culturals, i també en biblioteques –amb programes com [BiblioLab](#) [15] de la Xarxa de Biblioteques Municipals i cicles d'activitats regulars com '[Ciència jove](#) [16]'. Així, **els espais culturals poden esdevenir autèntics espais d'hibridació del coneixement, més enllà d'entendre's com a "espais de mediació"**, fet que implicaria l'existència de dos o més àmbits divergents que caldria conciliar. També es promouen esdeveniments rellevants com la [Setmana de la Ciència](#) [17] a Catalunya i el [Dia de la Ciència a les Escoles](#) [18], i altres fòrums locals com la [Biennal Ciutat i Ciència](#) [19] de Barcelona i les [Jornades Científiques](#) [20] de Mataró, a més d'activitats estables per a la divulgació científica en l'espai públic com el nou programa educatiu '[Ciència al carrer](#) [21]' de Viladecans, emmarcat en l'estratègia 2030 del municipi per al desenvolupament sostenible, o el consolidat '[Pessics de ciència](#) [22]' a L'Hospitalet de Llobregat. **Les preguntes sobre les solucions a les necessitats col·lectives**, més que no pas les dinàmiques pròpies de les disciplines i sectors culturals, són les que **comencen a guiar aquests processos**, els quals **poden conduir a un canvi significatiu –i esperat– en les estructures de governança**.

Referències bibliogràfiques

Agencia SINC (2021). *Anuario SINC. La ciencia es noticia*. Fundación Española para la Ciencia y la Tecnología (FECYT) bit.ly/3plkzUY [23]

Echarri, F., Barrio, T. i Urpi, C. (2021). [El Color del COVID-19](#) [24]. *Revista ICONO 14. Revista Científica De Comunicación Y Tecnologías Emergentes*, 19 (2), 288-311 doi.org/10.7195/ri14.v19i2.1709 [25]

Fernández-Castrillo, C. (2021, juliol). [La condición transreal: información expandida y hacktivismo en el Media Art](#) [26]. *Artnodes*, (28) doi.org/10.7238/a.v0i28.377879 [27]

International Science Council (ISC) (2021, desembre). *A contemporary perspective on the free and responsible practice of science in the 21st century. Discussion paper of the International Science Council's Committee for Freedom and Responsibility in Science*. International Science Council bit.ly/3pEmsBV [28]

Puigtobella, B. (2021, setembre). Humanisme tecnològic. *Barcelona Metròpolis* bit.ly/3FNbNdJ [29]

Šucha, V. i Sienkiewicz, M. (ed.) (2020). *Science for Policy Handbook*. Comissió Europea, Joint Research Centre (JRC) bit.ly/3qvzCAc [30]

Vindel, J. (2020). *Estética fósil. Imaginarios de la energía y crisis ecosocial*. MACBA i Arcadia) <https://bit.ly/33ZO2RA> [31] Centre d'Informació i Documentació (CIDOC) [32] Signatura: [S_03881](#) [33]

Categories: Article

Etiquetes: art i ciència

Etiquetes: Barcelona

Etiquetes: biblioteques

Etiquetes: ciència ciutadana

Etiquetes: ciència i humanitats

Etiquetes: drets culturals

Etiquetes: divulgació

Etiquetes: Europa

Etiquetes: Mataró

Etiquetes: postveritat

Etiquetes: responsabilitat social

Etiquetes: tecnologia

Etiquetes: L'Hospitalet de Llobregat

Etiquetes: Viladecans

- [34]

URL d'origen: <https://interaccio.diba.cat/blogs/2022/04/ciencia-politiques-culturals>

Enllaços:

[1] <https://interaccio.diba.cat/members/interaccio>

[2] <https://govern.cat/salaprensa/notes-premsa/415152/govern-aprova-sagnar-nou-conveni-unesco-reforcar-collaboracio-leducacio-ciencia-cultura>

[3] <https://sciencecorner.diba.cat/blogs/2018/10/11/evolucio-del-potencial-transformador-de-cultura-cientifica>

[4] <https://www.nature.com/articles/d41586-021-00104-0>

[5] <https://interaccio.diba.cat/blogs/2021/12/nova-bauhaus>

[6] <http://www.acup.cat/ca/noticia/sinaugura-el-curs-academic-2020-2021-de-les-universitats-catalanes-la-universitat>

[7] https://www.barcelona.cat/aqui-es-fa-cultura/sites/default/files/2021-11/PlaDretsCulturals_CAT.pdf

[8] https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jsui/bitstream/11703/121909/1/PLA%20CIENCIA_CAT_WEB.PDF

[9] <https://www.2020romecharter.org/>

[10] <https://www.youtube.com/channel/UCK63KQje6m0cnQQAsw6L1xg/featured>

[11] <https://sciencecorner.diba.cat/news/2019/02/04/nou-butlleti-electronic-bcn-science-corner>

[12] https://www.diba.cat/documents/326398/329476639/Bcn_Science_Corner_entrevistes/c99ddef4-8077-460c-98d6-377f1aad2087

[13] https://www.diba.cat/documents/326398/329476639/Bcn_Science_Corner_articles_vol_1/c6506125-ce11-4759-a969-212d42e4345a

[14] https://www.diba.cat/documents/326398/329476639/Bcn_Science_Corner_articles_vol_2/c1bd9360-9abf-4935-8927-f9eb171fcbd0

[15] <https://bibliotecavirtual.diba.cat/bibliolab>

[16] <https://ajuntament.barcelona.cat/biblioteques/bibsagradafamilia/ca/canal/bibliolab-ciencia-jove>

[17] <http://xtec.gencat.cat/ca/centres/celebracions/2021/setmana-ciencia-2021/>

[18] <https://setmanaciencia.fundaciorecerca.cat/frontend/diacienciaescoles.asp>

[19] <https://www.biennalciutaticiencia.barcelona/ca>

[20] <https://sites.google.com/site/jornadescientifiquesmataro/xviii-jornades?authuser=0>

[21] <https://www.elllobregat.com/noticia/20345/viladecans/viladecans-crea-el-programa-educativo-cincia-al-carrer.html>

[22] http://www.l-h.cat/cultura/346739_1.aspx

[23] <https://bit.ly/3plkzUY>

[24] https://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/document_1.pdf

[25] <https://doi.org/10.7195/ri14.v19i2.1709>

[26] https://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/article_text.pdf

[27] <http://doi.org/10.7238/a.v0i28.377879>

[28] <https://bit.ly/3pEmsBV>

[29] <https://bit.ly/3FNbNdJ>

[30] <https://bit.ly/3qvzCAc>

[31] <https://bit.ly/33ZO2RA>

[32] <https://www.diba.cat/es/web/cerc/cidoc>

[33] <https://cercles.diba.cat/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=46703>

[34] <https://interaccio.diba.cat/node/8892>